

CRNA GORA
AGENCIJA ZA CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO

**FINANSIJSKI IZVJEŠTAJ
za 2018. godinu**

Podgorica, jun 2019. godine

Sadržaj

Sadržaj	2
Uvodne napomene	3
Finansijski izvještaj za 2018.godinu	5
1.1. Normativni okvir finansiranja Agencije	5
1.2. Finansijski pokazatelji poslovanja	6
<i>Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2018.godine</i>	6
<i>Bilans stanja na dan 31.12.2018.godine</i>	13
1.3 Finansijski plan za 2019.godinu	16
1.4. Revizija finansijskih izvještaja Agencije za 2018.godinu	16
Zaključci:	17
Prilozi	19

Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, osnovana je Odlukom o osnivanju Agencije za civilno vazduhoplovstvo („Službeni list CG“, br. 45/09), koju je donijela Vlada Crne Gore na sjednici od 02.07.2009. godine. Nadležnost Agencije utvrđena je Zakonom o vazдушnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 30/12 i 30/17),

Članom 5 Zakona o vazдушnom saobraćaju ("Službeni list CG", br. 30/12 i 30/17) utvrđen je pravni položaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, kojim je propisano da je Agencija nezavisno pravno lice koje vrši javna ovlašćenja u skladu sa zakonom, da je osniva Vlada Crne Gore, da je samostalna u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti i da za svoj rad odgovara Vladi.

Odredbom člana 13 stav 2 navedenog zakona propisano je da Agencija priprema godišnji finansijski izvještaj za prethodnu godinu, a stavom 2 istog člana propisano je da navedeni izvještaj, sa izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora, Agencija dostavlja Vladi Crne Gore do 30. juna tekuće za prethodnu godinu.

* * *

Agencija je organizovana na način da ispunjava sve zakonske obaveze i obaveze preuzete ratifikovanim međunarodnim ugovorima, kao i obaveze koje proističu iz potpisanih sporazuma sa Evropskom zajednicom i to: Sporazuma o određenim aspektima vazdušnog saobraćaja i Multilateralnog sporazuma o uspostavljanju Zajedničkog evropskog vazduhoplovnog područja koji Crnu Goru u oblasti civilnog vazduhoplovstva integriše u EZ. Multilateralni sporazum posebno zahtijeva harmonizaciju unutrašnje regulative u Crnoj Gori u cjelini, kao i neposrednu primjenu evropske regulative. To uključuje osnivanje i rad organa civilnog vazduhoplovstva kao nezavisnog regulatornog i nadzornog organa koji mora biti samostalan i maksimalno nezavistan u svom radu kako bi omogućio nesmetanu primjenu međunarodnih standarda u ovoj oblasti, posebno u oblasti sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja.

Takođe, pomenuti multilateralni sporazum sa EZ zahtijeva da u vrlo kratkom roku Crna Gora primijeni sve evropske propise koji se odnose na vazduhoplovnu sigurnost i bezbjednost.

Ovakva pozicija i status Agencije potvrđeni su i u konstatacijama i zaključcima projekta koji je finansirala **Evropska Unija - „Tehnička pomoć sektoru saobraćaja u Crnoj Gori” (Technical assistance to transport sector, Montenegro, Europeaid-127318/C/CER/ME)**.

U rezimeu Finalnog izvještaja projekta, objavljenog u decembru 2011. godine nalazi se i dio koji se odnosi na Agenciju za civilno vazduhoplovstvo:

„ ACV je doživjela značajnu porast u kompetenciji i kvalitetu rada i potrebno je da sačuva svoju poziciju nezavisnosti u svojim aktivnostima i finansiranju, kao i da bude odgovorna za svoj rad isključivo Vladi. To je potrebno kako bi zadržala trenutno kompetentno osoblje, tj da očuva kompetenciju same Agencije. U suprotnom, Agencija bi imala nedostatak profesionalnog kadra koji bi doveo do smanjenja kompetencije i njene pravne misije te se tako ugrozila sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. Takođe, mora se uspostaviti transparentna finansijska održivost Agencije koja je u skladu sa preporukama ICAO i EU”.

Na rad i poslovanje Agencije, osim zakona o vazдушnom saobraćaju i drugih domaćih propisa, primjenjuju se i ratifikovane međunarodne konvencije, ratifikovani međunarodni ugovori, međunarodni vazduhoplovni propisi, standardi i preporuke međunarodnih organizacija (ICAO, ECAC, EASA, EUROCONTROL, JAA, Evropske Komisije).

U skladu sa međunarodnim standardima i zakonskim rješenjima omogućeno je stabilno i održivo finansiranje Agencije. Imajući u vidu značaj Agencije za implementaciju sistema sigurnosti i bezbjednosti u vazdušnom saobraćaju i potrebe održavanja njene stabilnosti, kao i jedinstvenu specifičnost u načinu finansiranja, država je posebnim zakonom izuzela Agenciju iz sistema ograničavanja zarada.

U Izvještaju sa misije Crne Gore (6 – 7. decembra 2016. godine) koji je urađen u okviru projekta „EASA program o civilnom vazduhoplovstvu EASA – IPA 3“, koji finansira Evropska unija, a sprovodi Evropska agencija za sigurnost vazdušnog saobraćaja – EASA, tretirano je i finansiranje Agencije za civilno vazduhoplovstvo. U pomenutom izvještaju konstatovano je sljedeće:

„Trenutna šema finansiranja obezbjeđuje adekvatno pokrivanje potreba poslovanja Agencije (plate, ulaganje u potrebnu opremu, operativni troškovi), čime se omogućava da Agencija vrši svoje poslove uz stabilne finansijske resurse.

Veoma je važno napomenuti da je Vlada oslobodila Agenciju za civilno vazduhoplovstvo restriktivnih mjera u pogledu ograničenja zarada. Takva politika je do sada omogućila uspješno funkcionisanje Agencije, zapošljavanje i zadržavanje stručnog osoblja i doprinijela jačanju vazduhoplovne sigurnosti u Crnoj Gori, i takav trend bi trebalo nastaviti u budućnosti.“

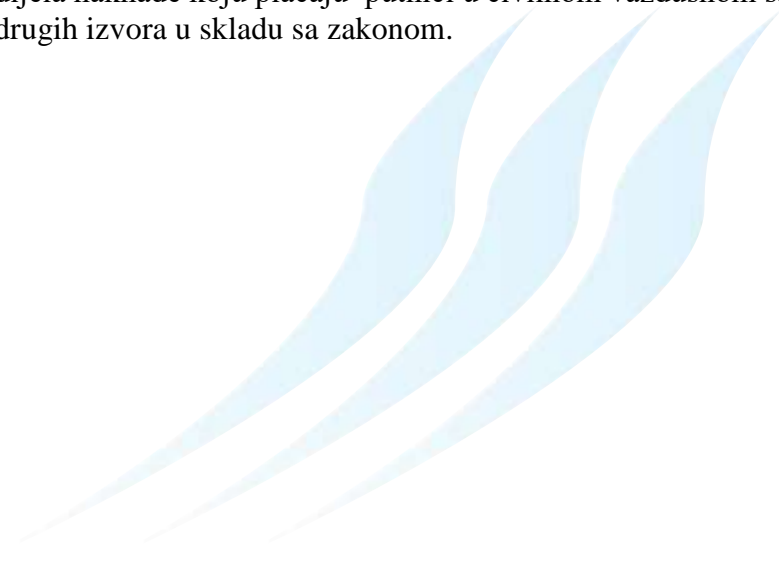
Pozicioniranost Agencije potvrđena je i iz Ujedinjenih nacija i Evropske komisije krajem 2018 godine.

Tako je iz Biroa za vazdušnu plovību **ICAO u Montrealu** potvrđeno da je crnogorsko civilno vazduhoplovstvo dobro uređeno kroz postojeći zakonodavni okvir, da je od suštinskog značaja da se zadrži postojeći regulatorni okvir u odnosu na Agenciju i da nezavisna i automna Agencija za civilno vazduhoplovstvo u velikoj mjeri doprinosi povećanju sigurnosti vazdušnog saobraćaja. Istovremeno podsjećaju da je „Vlada dužna da nastavi sa politikom podrške Agenciji kroz stvaranje uslova za statusno-pravnu nezavisnost, stabilne uslove finansiranja adekvatnih zarada zaposlenih koje omogućavaju obezbjeđivanje kvalifikovanog i kompetentnog osoblja, stalne obuke i jačanje kompetencija.“

Direktor Direktorata za mobilnost i transport **Evropske komisije** je istakao značajan napredak koji je ostvarila crnogorska Agencija za civilno vazduhoplovstvo u oblasti regulatornog i sigurnosnog nadzora, čime je uspostavljena čvrsta reputacija za Agenciju u Evropi i šire, napominjući da je važno da Agencija bude u stanju da djeluje u cjelosti i nezavisno u okviru garancija propisanih važećom legislativom.

1.1. Normativni okvir finansiranja Agencije

Način finansiranja Agencije je propisan članom 13 stav 1 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG, broj 30/12 i 30/17), kojim je propisano da se sredstva za obavljanje djelatnosti i razvoj Agencije obezbjeđuju iz:

- 1) naknada za izdavanje licenci, sertifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom
 - 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 112 stav 5 ovog zakona;
 - 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
 - 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku;
 - 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.
-

1.2. Finansijski pokazatelji poslovanja

Bilans uspjeha u periodu od 01.01. do 31.12.2018. godine

U toku 2018. godine, Agencija je ostvarila ukupan prihod u iznosu od 4.057.510eura, dok su rashodi iznosili 3.800.733 eura, što znači da je u poslovnoj 2018.godini, Agencija ostvarila višak prihoda nad rashodima u iznosu od 256.776 eura.

Tabela 1: Bilans uspjeha - BU 2018

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
1	Prihod	4.053.430	4.008.984
2	Poslovni prihodi	4.034.024	
3	Ostali poslovni dobici	19.406	
4			
5	Troškovi materijala	-37.963	-49.946
6	Troškovi zaposlenih	-2.279.344	-2114.185
7	Amortizacija	-130.693	-116.057
8	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postr i op		
9	Ostali poslovni rashodi	-1.349.461	-1.373.872
	Profit od poslovnih aktivnosti	255.969	354.924
10	Neto finansijski prihod	3.822	5.235
11	Ostali rashodi	-3.015	
12	Porez na dobitak		
13	Neto dobitak/gubitak od diskontinuiranog poslov.		
	Neto profit za obračunski period	256.776	360.159
	Pripada:		
	Vlasnicima kapitala pravnog lica		
	Manjinski interes		

Prihodi Agencije za 2018. godinu

Ukupni prihodi Agencije za civilno vazduhoplovstvo u 2018. godini iznosili su 4.057.510 eura. Na osnovu podataka prikazanih u **tabeli 1** (bilans uspjeha) može se zaključiti da su ukupni prihodi u 2018. godini za 4,3 % manji od planiranih. U strukturi ukupnih prihoda najznačajniju stavku čine prihodi od rutnih naknada ili 93%, zatim slijede prihodi od terminalnih naknada sa oko 6%, ostali prihodi iz drugih izvora u skladu sa Zakonom (naknade za plovidbenost i pregled vazduhoplova, naknade za AOC i naknade za izdavanje dozvola) čine oko 0,4%, dok prihodi od kamata i drugi prihodi čine oko 0,6% ukupnih prihoda.

Strukturi prihoda po najznačajnijim stavkama prikazana je u **tabeli 2**.

Tabela 2: Ostvareni prihodi u toku 2018. godine

Vrste prihoda	Iznos (€)	%
Prihodi od rutnih naknada ¹	3.788.534	93,37
Prihodi od terminalnih naknada ²	231.078	5,70
Prihodi od naknada za plovidbenost, pregled vazduhoplova	2.040	0,05
Prihodi od naknada za izdavanje dozvola	12.372	0,30
Prihodi iz predhodnih izvještajnih ³	16.049	0,40
Ostali prihodi	3.358	0,08
Prihodi od kamata	4.079	0,10
Ukupno	4.057.510	100.0

¹ **Prihodi od rutnih naknada** – (u članu 112 stav 5 Zakona o vazдушnom saobraćaju) utvrđuju se prema troškovnim bazama u zajedničkoj naplatnoj zoni „Srbija-Crna Gora-KFOR“ (nekada naplatna zona Beograd) pri čemu su civilne vazduhoplovne vlasti, kao i provajderi SMATSA i Hungaro Control, u izradi troškovne baze dužni da se striktno pridržavaju Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade koje je propisao EUROCONTROL-Brisel i koje su države prihvatile članstvom.

Načela se u cjelini odnose na en-route objekte, opremu i vazduhoplovne usluge za koje je svaka država odgovorna na osnovu ICAO Sporazuma o regionalnoj vazdušnoj navigaciji i pridruženog Plana regionalne vazdušne plovidbe.

Prilikom planiranja finansijskih izvještaja mora se voditi računa o principima EUROCONTROL-a koji se odnose na samostalnost i nezavisnost u finansiranju. Ukoliko bi se odstupilo od tih principa, moglo bi doći do ugrožavanja ovog izvora sredstava, jer se ona ne mogu koristiti u bilo koje druge svrhe, osim za unapređenje i bezbjednost funkcionisanja vazdušnog saobraćaja

Finansijski izvještaji Agencije dostavljaju se i Centralnom birou za naplatu rutnih naknada EUROCONTROL-a (odnosno Međunarodnim udruženjima avio prevoznika-IATA i Međunarodnoj asocijaciji avio-prevoznika-IACA). Finansijsko planiranje se obavlja, u skladu sa prihvaćenim principima zajedničkog sistema naplate rutnih naknada za period od narednih 5 (pet) godina, pri čemu se na multilateralnim pregovorima u Briselu, sa predstavnicima EUROCONTROLLA, IATA i Evropske komisije (održavaju se dva puta godišnje – juna i novembra mjeseca na sjednici Proširenog komiteta EUROCONTROL), razmatraju i prihvataju planirani troškovi koji se odnose na rutne usluge za narednu godinu svake zemlje članice pojedinačno.

Kontrolisani vazdušni prostor naplatne zone Srbije-Crne Gore-KFOR-a okvirno čini 1% svih naplatnih zona država članica EUROCONTROL-a. Do jedinične cijene za rutne naknade na osnovu koje se naplaćuju usluge, dolazi se sabiranjem troškovnih baza zajedničke naplate zone Srbije- Crne Gore -KFOR-a u skladu sa metodom pune naknade troškova (full-cost recovery, prema tački 1.3.1 Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade). Za potrebe utvrđivanja konačne jedinične cijene na ovako sabrane troškovne baze dodaju se EUROCONTROL troškovi, utvrđeni u skladu sa istim pravilima.

Tako utvrđena baza troškova predmet je razmatranja na Proširenom odboru za rutne naknade (Enlarge committee) koji nakon konsultacije sa korisnicima usluga prihvata ili zahtijeva korekciju troškovne baze. Konsultacije se obavljaju dvije sedmice prije navedenih rokova, a korisnici usluga bi podatke morali dobiti 10 dana prije konsultacije.

Nakon što utvrđenu cijenu prihvati Prošireni odbor za rutne naknade, konačnu odluku donose Privremeni Savjet i Stalna komisija EUROCONTROL-a. Ove odluke se donose krajem decembra svake godine za narednu godinu, a radi operativnosti sredstava početkom godine potpisuje se Protokol o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada između učesnika u zajedničkoj naplatnoj zoni Srbije-CrneGore-KFOR.

Države članice, odnosno korisnici ovih sredstava dužni su da EUROCONTROL-u plaćaju godišnje kontribucije.

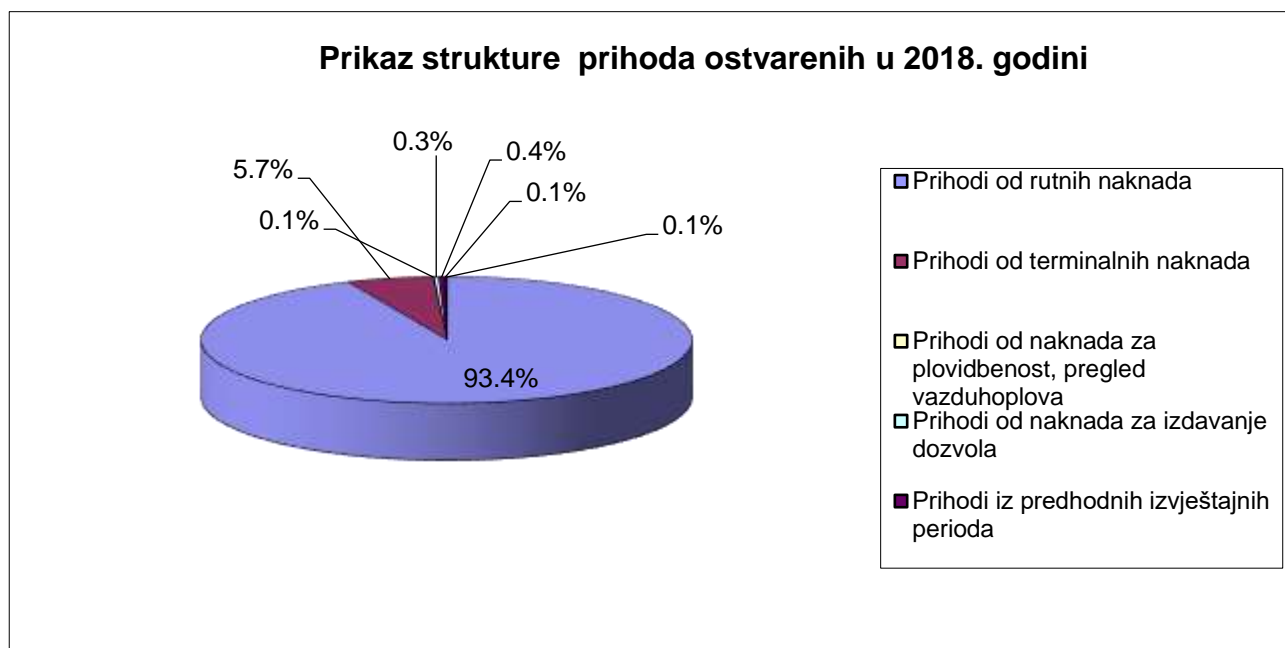
Prihod od rutnih nakanada od EUROCONTROL-a za 2018. godinu ostvaren je u iznosu od 3.788.534 eura.

² **Prihod od terminalnih naknada** - Zakonom je propisano da ove naknade plaćaju korisnici usluga u vazdušnoj plovidbi i njihov iznos se utvrđuje u skladu sa odredbama Pravilnika o visini naknade po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada („Službeni list CG“ broj 02/12) i Sporazumu o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada. Navedenim pravilnikom je propisano da visina ove naknada za vazduhoplove koji polijeću ili slijeću na Aerodrom Podgorica (LYPG) i Aerodrom Tivat (LYTV), kao prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo, naplaćuje SMATSA doo od operatora vazduhoplova udjelom od 10% od iznosa naplaćenih terminalnih naknada.

Prihod od terminalnih naknada u 2018. godini ostvaren je u iznosu od 231.078 eura.

³ Prihodi iz predhodnih izvještajnih perioda uglavnom se odnose na naplaćene prihode po osnovu rutnih naknada iz predhodnih godina u iznosu od 15.978 eura

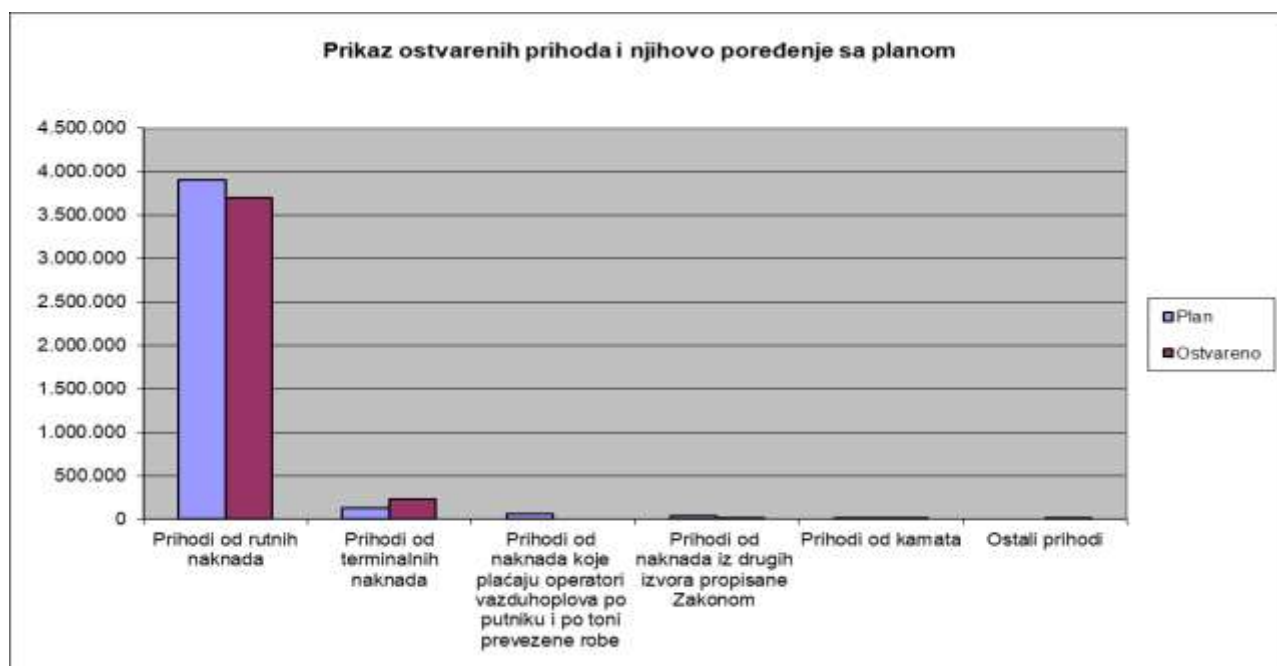
Grafika 1: Prikaz strukture prihoda ostvarenih u 2018. godini

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja i njihovo poređenje sa planom:

Tabela 3: Odnos ostvarenih i planiranih prihoda u toku 2018. godine

Vrste prihoda	Plan	Ostvareno	Index
Prihodi od rutnih naknada	3.906.415	3.788.534	97
Prihodi od terminalnih naknada	130.000	231.078	178
Prihodi od naknada koje plaćaju operatori vazduhoplova po putniku i po toni prevezene robe	60.000	-	-
Prihodi od naknada iz drugih izvora propisane Zakonom (pregled vazduhoplova, plovidbenost, izdavanje dozvola)	42.000	14.412	34
Ostali prihodi	-	19.407	
Prihodi od kamata	10.000	4.079	41

Upoređujući ukupno ostvarene prihode sa planiranim po pojedinim stavkama može se zaključiti da je ostvareni prihod od rutnih naknada za 5% manji od planiranog za 2018. godinu, prihodi od terminalnih naknada za 78% veći od planiranih, dok su prihodi od naknada iz drugih izvora propisanih Zakonom (pregled vazduhoplova, plovibenost, izdavanje dozvola) za 66 % manji od planiranih, zatim prihodi od kamata koji su za 59% manji od planiranih. Na osnovu predhodno pomenutog proizilazi:

Prihod od rutnih naknada za 2018. godinu doznačen od Eurocontrol-a u iznosu od 3.788.534 eura čini 93% ukupnih prihoda ili 97% ostvarenih u odnosu na planirane. Ovakav procenat naplate ovih prihoda može se smatrati zadovoljavajućim imajući u vidu činjenicu da će se jedan dio ovih prihoda naplatiti u narednoj godini. Treba imati u vidu da se naplata ovih prihoda ostvaruje posebnom dinamikom. Njihova naplata je posebno usporena u prvoj polovini godine, naročito u prva tri mjeseca. Isto, tako procenat naplate zavisi i od obima ostvarenog saobraćaja kao i od uspjehnosti naplate koja ponekad zavisi i od solventnosti avio prevoznika.

Prihod od terminalnih naknada u 2018. godini je ostvaren u iznosu od 231.078 eura ili 6 % ukupnih prihoda i veći su za 77% od planiranih. Ostvareni prihod od terminalnih naknada odnosi se na 2018. godinu (uključujući i naplaćene prihode iz ranijih godina) i naplaćen je na osnovu zaključenog sporazuma i aneksa sporazuma između Agencije i SMATSA-e doo za 2018. godinu. Takođe, evidentno je da će se jedan dio terminalnih naknada koje je SMATSA doo realizovala u 2018. godini, naplatiti u 2019. godini na osnovu potpisanih odgovarajućih akata između Agencije za civilno vazduhoplovstvo i SMATSA-e doo.

Prihod po osnovu dijela naknada koju plaćaju operatori vazduhoplova po toni prevezene robe u civilnom vazдушnom saobraćaju i **prihod po osnovu** dijela naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazдушnom saobraćaju u odlasku nijesu ostvareni u toku 2018. godine zbog nepostojanja normativnih akata koji regulišu ove prihode⁴.

Dakle, Agencija je pravni subjekat koji se dominantno finansira iz međunarodnih izvora. Dugoročno gledajući moraju se stvoriti uslovi da se u strukturi prihoda povećava učešće ostalih zakonom predviđenih prihoda u odnosu na prihode od rutnih naknada.

⁴ Agencija je, saglasno pravnom osnovu, koji je bio propisan članom 11 stav 5 prethodnog Zakona o vazдушnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 66/08), dana 15. aprila 2011. godine, dostavila Ministarstvu saobraćaja i pomorstva stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načinu naplate naknade za obavljanje i razvoj djelatnosti Agencije za civilno vazduhoplovstvo (putničke i robne naknade), ali pravilnik nije donešen.

Agencija je ponovo na osnovu člana 13 stav 1 tač. 3 i 4 i stav 9 novog Zakonom o vazдушnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 30/12), dana 24.04.2013. godine, dopisom broj: 01/2-675/1-13 dostavila Ministarstvu saobraćaja i pomorstva stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načinu naplate naknada u vazдушnom saobraćaju.

Takođe, u postupku vršenja revizije godišnjeg Finansijskog izvještaja za 2017. godinu u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, Državna revizorska institucija Crne Gore (DRI) je ukazala na potrebu donošenja ovih podzakonskih akata i stim u vezi u svom Izvještaju dala je *preporuku* Ministarstvu saobraćaja i pomorstva da postupi u skladu sa članom 112 Zakona o vazдушnom saobraćaju i donese sva podzakonska akta kojim bi bliže propisala postupak naplate naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazдушnom saobraćaju i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazдушnom saobraćaju.

Treba napomenuti da su gotovo sve zemlje u regionu propisale i realizovale ovaj način finansiranja vazduhoplovnih vlasti.

Rashodi Agencije za 2018. godinu

Ukupni rashodi Agencije u izvještajnom periodu, iznosili su 3.800.733 eura. Na osnovu sumirano prikazanih podataka u **tabeli 1** (bilans uspjeha) može se zaključiti da su ukupni rashodi za 8 % manji u odnosu na planirane u iznosu od 4.148.415 eura za 2018. godinu. U strukturi rashoda najveće učešće imaju bruto troškovi zaposlenih (bruto zarade i ostala lična primanja zaposlenih sa svim troškovima vezanih za poreze i doprinose na teret poslodavca, ugovori o pružanju usluga, naknade članovima Savjeta, službena putovanja zajedno sa troškom prevoza) u iznosu od 2.279.344 eura ili 60% ukupnih rashoda.

Po strukturi rashoda sledeću najvišu bilansnu stavku čine **ostali troškovi** poslovanja u iznosu od 1.349.461 eura ili 36% ukupnih rashoda. U tim troškovima najveće učešće ostvaruju troškovi za kontribucije u iznosu od 331.709 eura ili 24% ostalih troškova i troškovi namijenjeni za traganje i spašavanje u iznosu od 725.000 eura ili 53% ostalih troškova, trošak materijala u iznosu od 37.963 eura čini 1% ukupnih rashoda dok trošak amortizacije u iznosu od 130.693 eura čini 3% ukupnih rashoda za 2018. godinu.

Struktura rashoda po najznačajnijim stavkama prikazana je u **tabeli 4**.

Tabela 4: Ostvareni rashodi u toku 2018. godine

Vrste rashoda	Ostvareno	%
<i>bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja</i> ⁵	1.897.680	49,96
<i>bruto naknade članovima Savjeta</i>	75.481	1,99
<i>bruto naknade za ugovore o pružanju usluga</i>	119.287	3,14
<i>troškovi službenih putovanja</i> ⁶ (dnevnice, prevoz, smještaj)	186.535	4,91
<i>troškovi za članarine međ.org</i> ⁷	331.709	8,73
<i>troškovi za materijal i usluge i istali poslovni rashodi</i> ⁸	295.808	7,78
<i>troškovi traganja i spašavanja (SAR)</i> ⁹	725.000	19,08
<i>troškovi jednokratnih pomoći i donacija</i> ¹⁰	38.540	1,01
<i>Amortizacija</i>	130.693	3,44
<i>Ukupno</i>	3.800.733	100,0

⁵ Bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja (doprinosi iz i na zarade) ostvarene su u iznosu od 1.897.680 eura ili 50% ukupnih rashoda Agencije ili oko 6% manje nego što je planirano za 2018. godinu.

⁶ Troškovi službenih putovanja obuhvataju troškove službenih putovanja u zemlji i inostranstvu (prevoz, dnevnice i smještaj), ostvareni su u iznosu od 186.535 eura ili 5% i manji su za 15% od planiranih za 2018. godinu u iznosu od 218.000 eura. Rezultat su velikog broja obavezujućih aktivnosti zaposlenih u međunarodnim vazduhoplovnim stručnim asocijacijama i organizacijama kao i prisustvovanjem stručnim seminarima i specijalističkim obukama. Navedeni troškovi su i rezultat jednog broja neplaniranih aktivnosti u 2018. godini u cilju što boljih priprema za izuzetno značajne posjete međunarodnim vazduhoplovnim organizacijama (13. Konferencija o vazdušnoj plovidbi, održana u sjedištu ICAO-a u Montreal /Kanada u oktobru 2018. godine).

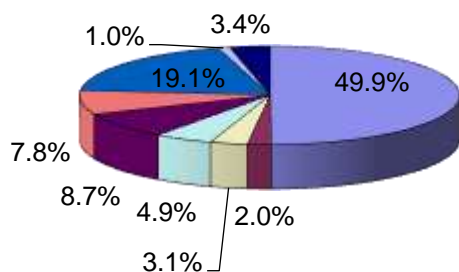
⁷ Troškovi za članarine međ.org. obuhvataju troškove članstva Agencije za civilno vazduhoplovstvo u međunarodnim institucijama to je prije svega trošak -kontribucije Eurocontrol-u Brisel, ostvaren u iznosu od 331.709 eura ili oko 9% ukupnih rashoda , što je za 20% manje nego što je planirano za 2018. godinu.

⁸ Troškovi za materijal i usluge i ostali poslovni rashodi obuhvataju troškove kancelarijskog materijala, reklamnog materijala, sitnog inventara, troškove goriva, električne energije i vode, troškove održavanja osnovnih sredstava, troškove reprezentacije, premije osiguranja zaposlenih, proviziju platnog prometa, troškove telefonskih i poštanskih i drugih transportnih usluga, neproizvodne usluge i ostale troškove, odnosno ostala poslovna terećenja. Za navedene potrebe ostvaren je trošak u iznosu od 295.808 eura, što je za 39% manje u odnosu na planirane u iznosu od 487.900 eura. U strukturi ovih rashoda značajne uštede imamo kod troškova materijala i to goriva, električne energije, vode i dr. planiranih sa 33.000 eura, a ostvarenih sa 14.172 eura ili 57% manje, kancelarijskog materijala i materijala za održavanje prostorija ACV planiranih sa 56.000 eura, a ostvarenih sa 23.791 eura ili 57% manje od plana, PTT usluga planiranih sa 51.000 eura, a ostvarenih sa 41.885 eura ili 17% manje od plana. Troškovi održavanja osnovnih sredstava su planirani sa 36.400 eura, a ostvareni sa 13.054 eura ili 64% manje u odnosu na planirane, trošak reprezentacije planiran sa 39.900 eura, a ostvaren sa 33.272 eura ili 17% manje od planiranog, dok su troškovi platnog prometa u zemlji i inostranstvu planirani sa 19.000 eura, a ostvareni sa 19.224 eura i veći su za 1% od plana, troškovi osiguranja planirani u iznosu od 30.200 eura, a ostvareni sa 18.223,34 eura, manji su za 40% od planiranih zatim usluge odnosa s javnošću planirane u iznosu od 35.000 eura, a ostvarene u iznosu od 25.244 eura ili 27% manje od plana, trošak obuke i edukacije zaposlenih planiran u iznosu od 50.000 eura, ostvaren u iznosu od 20.953 eura ili 58% manji od planiranog i ostali troškovi.

⁹ Troškovi za traganje i spašavanje (SAR) ostvareni su u iznosu od 725.000 eura ili 19% ukupnih rashoda, veći su za 18% u odnosu na planirane troškove SAR-a u iznosu od 615.400 eura za 2018. godinu. Rast ovih troškova je posljedica prije svega opreznosti njihovog planiranja zbog nepotvrđene odluke o usvajanju troškovne baze od strane Eurocontrol-a u momentu izrade finansijskog plana za 2018. godinu i uklapaju se u potpunosti u planiranu troškovnu bazu za ove namjene za 2018. godinu koja je usvojena na organima Eurocontrol-a.

¹⁰ Troškovi jednokratnih pomoći i donacija manji su za 40% od planiranih za 2018.godinu.

Prikaz strukture rashoda ostvarenih u 2018. godini

- bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja
- bruto naknade članovima Savjeta
- bruto naknade za ugovore o pružanju usluga
- troškovi službenih putovanja (dnevnice, prevoz, smještaj)
- troškovi za članarine međ.org
- troškovi za materijal i usluge i ostali poslovni rashodi
- troškovi traganja i spašavanja (SAR)
- troškovi jednokratnih pomoci i donacija
- Amortizacija

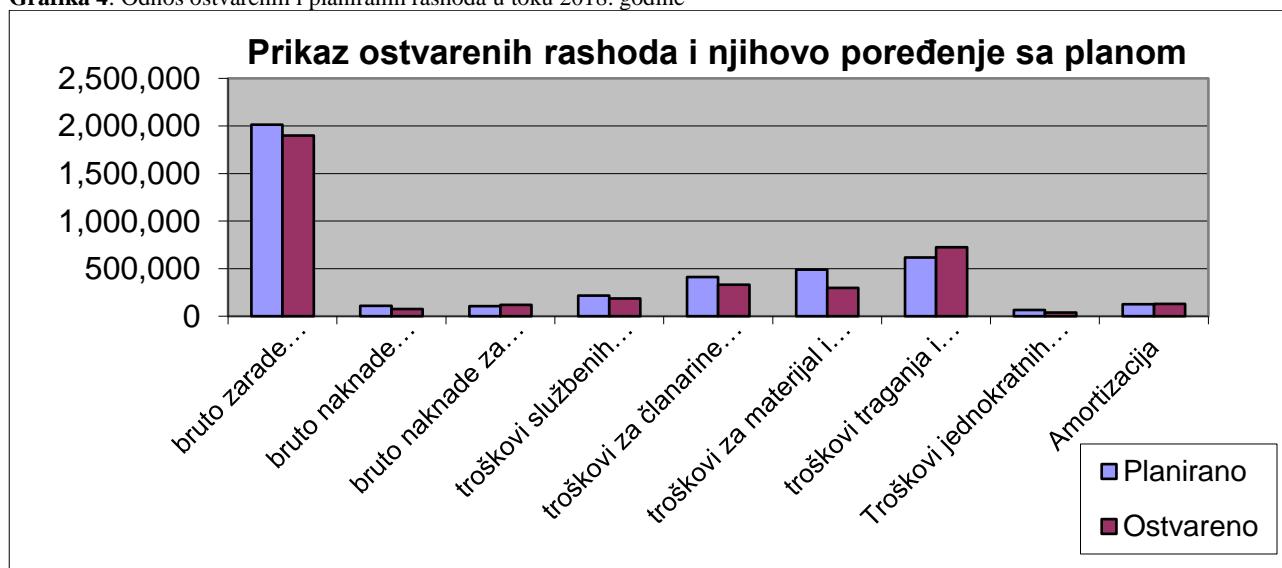
Grafika 2: Prikaz strukture rashoda ostvarenih u 2018. godini

U tabelarnom prikazu dati su ključni pokazatelji poslovanja i njihovo poređenje sa planom:

Tabela 5: Odnos ostvarenih i planiranih rashoda u toku 2018. godine

Vrste rashoda	plan	ostvareno	index
<i>bruto zarade zaposlenih i ostala lična primanja</i>	2.012.615	1.897.680	94
<i>bruto naknade članovima Savjeta</i>	107.500	75.481	70
<i>bruto naknade za ugovore o pružanju usluga</i>	105.000	119.287	114
<i>troškovi službenih putovanja (dnevnice, prevoz, smještaj)</i>	218.000	186.535	86
<i>troškovi za članarine međ.org</i>	412.000	331.709	81
<i>troškovi za materijal i usluge i ostali poslovni rashodi</i>	487.900	295.808	61
<i>troškovi traganja i spašavanja (SAR)</i>	615.400	725.000	118
<i>Troškovi jednokratnih pomoći i donacija</i>	65.000	38.540	60
<i>Amortizacija</i>	125.000	130.693	105

Grafika 4: Odnos ostvarenih i planiranih rashoda u toku 2018. godine

Analizom ostvarenih rashoda u odnosu na planirane, evidentno je da je gotovo u svim najvažnijim stavkama, došlo do manjeg ostvarenja rashoda, nego što je to planirano. To pokazuje da je poslovna politika Agencije vodila računa o racionalizaciji svih troškova, sa jasnim trendom domaćinskog upravljanja sredstvima.

Realizacija Plana investicija za 2018. godinu

Na osnovu Odluke Savjeta Agencije za civilno vazduhoplovstvo broj 01/1-2574/1-17 od 18.12.2017. godine, utvrđen je Finansijski plan za 2018. godinu, a njegov sastavni dio čini Plan investicija za 2018. godinu.

Plan investicija za 2018. godinu realizovan je u obimu značajno manjem od planiranog Planom investicija za 2018. godinu su obuhvaćene devet investicija ukupne vrijednosti 818.000,00 eura od čega su realizovane četiri investicija ukupne vrijednosti 104.218,52 eura.

U strukturi realizovanih investicija značajna je investicija za nabavku trenažera –CBT, sistema za obuku, trening i testiranje sa firmom SECURITY COMPANY KOBRA DOO Beograd u iznosu od 34.986 eura po Ugovoru broj: 08/1-2419/12-17 od 11.01.2018. godine.

Realizovane su i investicije za nabavku računarske opreme i to: nabavka računarske opreme i periferne računarske opreme sa firmom ČIKOM DOO Podgorica u iznosu od 16.197,09 eura po Ugovoru broj: 08/1-2469/12-18 od 16.01.2018. godine, nabavka računarske opreme i periferne računarske opreme sa firmom ČIKOM DOO Podgorica u iznosu od 19.464,06 eura po Ugovoru broj: 08/1-2108/12-18 od 29.11.2018. godine, nabavka serverske računarske opreme u iznosu od 8.433,70 eura po ugovoru broj: 08/1-2629/11-17 od 07.02.2018. godine, nabavka serverske računarske opreme u iznosu od 21.979,65 eura po ugovoru broj: 08/1-2598/12-18 od 16.01.2019. godine, nabavku kancelarijske opreme sa firmom DR TRADE DOO Podgorica u iznosu od 2.158,02 eura.

Tabelarni pregled realizovanih investicija u 2018 godini

Rb	Naziv Investicije	Vrijednost investicije	
		Procijenjena vrijednost	Realizovana vrijednost
1.	Nabavka trenažera –CBT sistem za obuku, trening i testiranje	37.000,00	34.986,00
2.	Nabavka računarske opreme i periferne računarske opreme	40.000,00	36.661,15
3.	Nabavka serverske računarske opreme	30.500,00	30.413,35
4.	Nabavka kancelarijske opreme (namještaj i dr.)	5.000,00	2.158,02
	UKUPNO	112.500,00	104.218,52

Ostale planirane investicije za 2018. godinu nijesu realizovane, jer se procijenilo da njihovu realizaciju treba odložiti za naredni period i one zato predstavljaju dio plan investicija za 2019. godinu, prije svega o;ekuje se i donošenje podzakonskih akata kojima bi se konkretizovali zakonom utvrđeni prihodi Agencije, kao i da treba napraviti novu procjenu za pojedine vrste investicija.

Bilans stanja na dan 31.12.2018. godine

Tabela 6: Bilans stanja – BS 2018

red. Br.	Pozicija	Tekuća godina	Prethodna godina
	AKTIVA		
	Stalna imovina	1.192.438	1.260.129
1	Neplaćeni upisani kapital		
2	Nematerijalna imovina	94	188
3	Nekretnine, postrojenja i oprema	1.192.344	1.259.941
4	Stalna imovina namijenjena prodaji		
5	Dugoročna potraživanja		
6	Dugoročni finansijski plasmani		
7	Odloženi porezi		
	Obrtna imovina	5.145.988	4.780.044
8	Zalihe		
9	Potraživanja od kupaca	821.496	1.159.256
10	Kratkoročni finansijski plasmani	2.800.000	2.800.000
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti	969.252	726.256
12	Unaprijed plaćeni troškovi	108.899	94.532
13	Obračunati nenaplaćeni prihodi	446.341	
14	Ostala obrtna imovina		
	Ukupna aktiva	6.338.426	6.040.173
	PASIVA		
	Kapital i reserve	6.183.983	5.927.207
15	Državni capital	3.349.692	3.349.692
16	Emisiona premija		
17	Revalorizaciona rezerva		
18	Ostale reserve		
19	Neraspoređeni dobitak	2.834.291	2.577.515
20	Manjinski interes		
	Dugoročne obaveze		
21	Dugoročne obaveze		
22	Odloženi porezi		
23	Dugoročna rezervisanja		
24	Ostale dugoročne obaveze		
25	Odloženi prihodi		
	Kratkoročne obaveze	154.443	112.966
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja	152.084	110.829
27	Kratkočne finansijske obaveze		
28	Tekući dio dugoročnih kredita		
29	Obaveze za poreze	2.359	2.137
30	Obaveze za dividend		
31	Kratkoročna rezervisanja		
32	Obračunate obaveze		
	Ukupna pasiva	6.338.426	6.040.173

Vrijednost **ukupne aktive**, na bazi bilansa stanja na dan 31.12.2018. godine iznosila je 6.338.426 eura, a sastoji se od:

- materijalne i nematerijalne imovine u iznosu od 1.192.438 eura ili 19 % ukupne aktive;
- obrtna imovina u vrijednosti od 5.145.988 eura ili 81 % ukupne aktive i odnosi se na novčana sredstva u iznosu od 3.769.252 eura ili 75 % obrtne imovine Agencije od navedenog iznosa novčanih sredstva 2.800.000 eura, čine sredstva oročena kod više poslovnih banaka.

Također, iskazana su potraživanja u iznosu od 806.100 eura, rezultat su fakturiranih, a nenaplaćenih terminalnih naknada, zatim razgraničena potraživanja po osnovu rutnih naknada u iznosu od 446.341 eura za 2018. godinu, druga potraživanja.

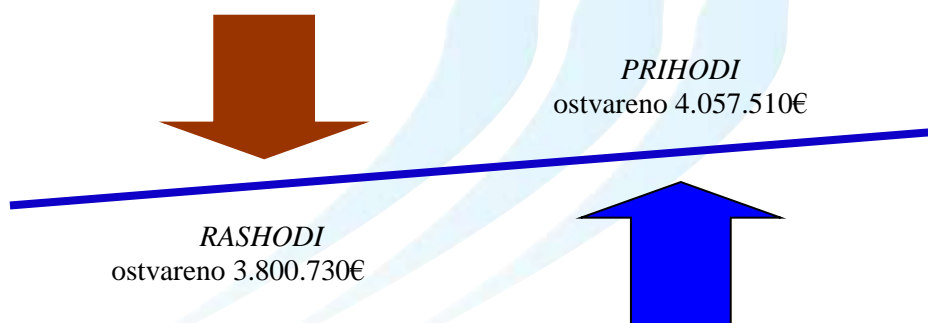
Vrijednost **ukupne pasive na dan 31.12.2018. godine** iznosila je 6.338.426 eura. Kapital Agencije je 6.183.983 eura ili 98% ukupne pasive i obuhvata:

- državni kapital u iznosu od 3.349.692 eura;
- neraspoređeni dobitak u iznosu od 2.834.291 eura.

Ukupne obaveze Agencije za 2018. godinu, prema dobavljačima iznose 154.443 eura i čine ih prevashodno kratkoročne obaveze iz poslovanja u iznosu od 152.084 eura, to su obaveze prema dobavljačima za račune iz decembra 2018. godine koji su plaćeni u januaru 2019. godine.

* * *

Ukupno posmatrano Agencija za civilno vazduhoplovstvo u poslovnoj 2018. godini ostvarila je ukupan prihod u iznosu od 4.057.510 eura, dok su ukupni rashodi iznosili 3.800.730 eura, što znači da je ostvarena pozitivna razlika u iznosu od 256.776 eura.

Agencija je ostvarila uštedu jer su rashodi za 8% manji od planiranih, ulažući značajan napor da ne dođe do njihovog prekoračenja, da troškovi budu što manji, što je na kraju dalo i vidljive pozitivne rezultate. Ostvareni višak prihoda nad rashodima u iznosu od 256.776 eura ukazuje s jedne strane da je protekla godina u finansijskom smislu, zahvaljujući domaćinski vođenoj poslovnoj politici, uspješno završena, a s druge strane da je neophodno formiranje rezervnih sredstava, koje se mogu koristiti za osiguranje prije svega normalnog i nesmetanog rada Agencije, a zatim i za održavanje kontinuiranog nivoa sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja. S tim u vezi Savjet Agencije je donio odluku, kojom se ostvareni višak prihoda nad rashodima u iznosu od 256.776 eura prenosi u narednu finansijsku godinu.

Prilikom donošenja ovakve odluke prvenstveno se imalo u vidu da se sredstva dobijena od rutnih naknada ne mogu koristiti za bilo koju drugu svrhu, osim za osiguranje najvišeg nivoa sigurnosti u vazduhoplovstvu (Načela za uspostavljanje troškovne baze za rutne naknade i za obračunavanje jediinicne rutne naknade – En Route Unit Rate). Po pravilima i standardima Eurocontrol-a prihodi od rutnih naknada ne smiju se koristiti za finansiranje komercijalnih aktivnosti pružaoca usluga u vazdušnoj plovidbi niti za finansiranje državnog budžeta.

Isto tako, njihova naplata kao osnovnih prihoda Agencije je posebno usporena u prvoj polovini godine, naročito u I kvartalu kada su ti prilivi gotovo neznatni (u posljednjih nekoliko godina prosječno iznose oko 100.000 eura ili 4 % od predviđenih).

Konkretno za period od 01.01.-31.03.2019. godine na ime prihoda od Eurocontrol-a Agenciji je za 2018. godinu uplaćeno 165.121 eura. U odnosu na planirani prihod po osnovu rutnih naknada od

Eurocontrol-a u iznosu od 4.016.000 eura, to čini svega 4% od planiranih prihoda za 2019. godinu. To govori da je prva polovina godine, a posebno prvi kvartal veoma nestabilan sa aspekta ostvarivanja prihoda, a da se normalizacija ove vrste prihoda po pravilu očekuje i ostvaruje tek od polovine tekuće godine, što je važan razlog za formiranje rezervnih sredstava i prenošenje sredstava u narednu godinu, koja će se koristiti za osiguranje nesmetanog rada Agencije i realizaciju finansijskog plana, a samim tim i za obezbjeđivanje kontinuiranog nivoa bezbjednosti i sigurnosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori.

1.3 Finansijski plan za 2019. godinu

Na osnovu planiranih prihoda i rashoda Agencije za 2019. godinu Vlada je usvojila **Finansijski plan za 2019. godinu** na 4. sjednici održanoj 27. novembra 2018. godine. Finansijskim planom za 2019. godinu predviđen je ukupan prihod u iznosu od 4.272.100 eura i ukupni rashodi u iznosu od 4.272.100 eura. Planirani prihodi Agencije će se ostvariti kroz izvore finansiranja utvrđene članom 13 stav 1 Zakona o vazdušnom saobraćaju ("Službeni list CG", broj 30/12 i 30/17), kojim je propisano da se sredstva za rad Agencije obezbjeđuju iz:

- 1) naknada za izdavanje licenci, sertifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa ovim zakonom
- 2) dijela rutne i terminalne naknade iz člana 112 stav 5 ovog zakona;
- 3) dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
- 4) dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku;
- 5) drugih izvora u skladu sa zakonom.

dok su planirani rashod utvrđeni na osnovu ostvarenih rashoda u tekućoj godini kao i realno očekivanih rashoda u 2019. godini. Realno očekivani rashodi su po pojedinim stavkama uvećani u odnosu na prethodnu godinu, zbog planiranog broja novih izvršilaca, kao i povećanog obima zakonskih nadležnosti Agencije:

- 1) Bruto zarade zaposlenih;
- 2) Ostala primanja i naknade;
- 3) Službena putovanja;
- 4) Rashodi za energiju
- 5) Rashodi za materijal i usluge;
- 6) Troškovi održavanja osnovnih sredstava;
- 7) Ostali poslovni rashodi;
- 8) Amortizacija;

1.4 Revizija finansijskih izvještaja Agencije za 2018. godinu

Članom 13 stav 7 Zakona o vazdušnom saobraćaju („Službeni list CG” broj 30/12 i 30/17) je propisano da svi obračuni prihoda i rashoda Agencije podliježu godišnjoj reviziji od strane nezavisnog ovlašćenog revizora, kojeg imenuje Vlada Crne Gore, u skladu sa zakonom kojim su uređene javne nabavke. Reviziju finansijskih iskaza Agencije za 2018. godinu je izvršila revizorska kuća "EUROREV" DOO Podgorica, izabrana po postupku propisanom Zakonom o javnim nabavkama. Izbor nezavisnog revizora potvrdila je Vlada zaključkom broj 07-1889 od 6. juna 2019. godine.

Revizor je podnio *Izvjestaj o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2018. godinu*¹¹ i dao mišljenje u kojem je navedeno da „ **finansijski izvještaji istinito i objektivno po svim materijalno značajnim pitanjima prikazuju finansijski položaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo, Podgorica na dan 31. decembar 2018. godine, kao i rezultate poslovanja, promjene na neto**

¹¹ Izvjestaj revizora je sastavni dio Finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2018. godinu.

imovini (kapitalu) i tokove gotovine za godinu koja je završena na taj dan, u skladu sa računovodstvenim standardima i propisima koji se primjenjuju u Crnoj Gori "

Veoma je važno napomenuti da je tokom izvještajnog perioda Agencija bila predmet kontrole poslovanja od strane Državne revizorske institucije koja je u *Izvještaju o reviziji Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore za 2017. godinu, broj: 40116/18-052-531/34 od 02.08.2018.godine, dala pozitivno mišljenje na finansijsku reviziju kojim je potvrđena potpuna ispravnost finansijskog poslovanja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017. godinu* i uslovno mišljenje za reviziju pravilnosti sa 11 preporuka za otklanjanje određenih nedostataka. Date preporuke Agencija je u roku realizovala i dostavila Izvještaj o realizaciji svih 11 preporuka. DRI je prihvatila izvještaj o realizaciji preporuka, čime je proces revizije od strane DRI formalno okončan. Prema tome, sveobuhvatan proces revizije poslovanja Agencije od strane Državne revizorske institucije je uspješno i pozitivno završen. Takođe, Agencija je u cilju preduzimanja mjera za unapređenje unutrašnjih finansijskih kontrola na osnovu donešenog Plana za unapređenje finansijskog upravljanja i kontrola u skladu sa članom 15 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru sačinila *Godišnji izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti u uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrola* na predviđenom obrascu (Obrazac GI – FMC), koji će se, shodno Zakonu, dostaviti Vladi Crne Gore uz Izvještaj o radu Agencije. Iz pomenutog izvještaja može se vidjeti da je Agencija uspostavila sveobuhvatan sistem finansijskog upravljanja i kontrole.

Zaključci:

1. Agencija za civilno vazduhoplovstvo je ostvarila pozitivan finansijski rezultat u 2018. godini u iznosu od 256.766 eura, ostvarivši značajne uštede u rashodima. Na taj način ova sredstva (višak prihoda nad rashodima) će biti upotrijebljena za dalje unapređenje rada Agencije i sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. Navedene finansijske rezultate prate i veoma dobri rezultati rada Agencije za civilno vazduhoplovstvo navedeni u Izvještaju o radu, koji su doprinijeli povećanju stepena sigurnosti i bezbjednosti vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori, što je prepoznato od strane Evropske unije i međunarodnih vazduhoplovnih organizacija.
2. Finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2018. godinu prikazuje realno i objektivno finansijsko stanje i rezultate poslovanja i zasnovan je na finansijskim iskazima koji su urađeni u skladu sa računovodstvenim standardima i važećim propisima, što je potvrđeno i u mišljenju nezavisnog revizora.
3. Cjelokupno poslovanje Agencije vrši se u skladu sa zakonom, što je utvrđeno sveobuhvatnom kontrolom poslovanja od strane Državne revizorske institucije, kao i redovnim godišnjim izvještajima nezavisnog revizora imenovanog od strane Vlade i redovnim unutrašnjim revizijama.
4. Imajući u vidu specifičnost i jedinstvenost u finansiranju Agencije, nužno je da svi nadležni organi vode računa o održavanju finansijske stabilnosti Agencije, čime će se omogućiti zadržavanje postojećeg i zapošljavanje novog stručnog kadra iz oblasti vazduhoplovstva, što je od bitnog uticaja na sigurnost i bezbjednost vazdušnog saobraćaja u Crnoj Gori. U tom smislu potpuno su adekvatna, afirmativna i veoma važna postojeća zakonska rješenja o pravnom statusu i finansiranju Agencije, kao i zakonska rješenja kojima se Agencija izuzima iz mjere ograničenja zarada u javnom sektoru. Takođe, sredstva koja se prihoduju iz međunarodnih izvora moraju se koristiti u skladu sa važećim pravilima Eurocontrola.

5. U cilju jačanja finansijske stabilnosti i finansijske nezavisnosti Agencije neophodno je da nadležno ministarstvo usvoji odgovarajuće podzakonske akte o finansiranju Agencije, u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju.

1. Odluka Savjeta o utvrđivanju predloga Finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2018. godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora o izvršenoj revizije finansijskih iskaza za 2018. godinu.
2. Izvještaj nezavisnog revizora za 2018. godinu.

